

GOTİKROMANTİK

Hayaletgören

FRIEDRICH SCHILLER

Çeviri: Bilge Uğurlar – Türkis Noyan

CAN

FRIEDRICH SCHILLER

Hayaletgören

GOTİK ROMANTİK 6

Can Yayınları 2004

Der Geisterseher, Friedrich Schiller

© 2011, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2011

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © iStockphoto.com

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1367-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

FRIEDRICH SCHILLER

Hayaletgören

ROMAN

Türkçesi

Bilge Uğurlar – Türkis Noyan

JOHANN CHRISTOPH FRIEDRICH VON SCHILLER, 1759'da Marbach am Neckar'da doğdu. Şair, oyun yazarı ve edebiyat kuramcısıdır. Wieland, Herder ve Goethe'yle birlikte Weimar Klasiği'nin en önemli dört yazarından biridir. Schiller, 1775'te Klopstock'un şiirleriyle ilgilenmeye başladı. Aynı yıl *Der Student von Nassau* (Nassaulu Öğrenci) dramını kaleme aldı. 1776'da ilk defa *Der Abend* (Akşam) adlı şiiri yayımlandı. 1780'te, "İnsanın Vahşi Doğası ve Ruhü ile İlişkisi Üzerine Deney" konulu bir doktora tezi hazırladı. 1776'da yazmaya başladığı, yasa ve özgürlük çatışmasını öne çıkaran *Der Räuber*, 1781'de önce isimsiz olarak yayımlandı. Oyun, 1782'de sahneye uyarlandı ve yoğun ilgiyle karşılandı. Bu eseri *Don Carlos* ile *Kabale und Liebe* (Hile ve Aşk) adlı dramlar takip etti. Schiller, 1783-1789 yılları arasında Mannheim, Leipzig, Dresden ve Rudolstadt'ta yaşadı. 1788'de Goethe'yle karşılaştı ve dost oldu. 1789'da Jena'dan gelen profesörlük teklifini kabul etti ve tarih eğitimi vermeye başladı. Bu dersleri, beklenmedik derecede dikkat çekti. Aynı yıl *Hayaletgören* basıldı ve kamuoyunda büyük ilgi gördü. 1796'dan 1800'e kadar edebiyat dergisi *Musen Almanach*'ı yayımladı. 1797'de *Mussen Almanach*'ta Goethe ve Schiller bir hiciv bölümü düzenlediler. *Der Taucher* (Dalgıç), *Der Handschuh* (Eldiven), *Der Ring des Polykrates* (Polykrates'in Yüzüğü), *Der Gang nach Eisenhammer* (Eisenhammer'e Yolculuk) ve *Die Kraniche des Ibykus* (Ibykus'un Turnası) 1797'ye ait baladlarıdır. Bunları 1798'de *Die Bürgschaft* (Şehir Halkı) ve *Der Kampf mit dem Drachen* (Ejderhayla Savaş) adlı baladlar izledi. Schiller bundan sonra yeniden drama döndü ve 1799 yılında

Wallenstein'in, hemen ertesi yıl ise *Maria Stuart*'in çalışmalarını bitirdi. 1801'de *Die Jungfrau von Orléans*'ı (Orléans Bakiresi), 1803'te ise *Die Braut von Messina*'yı (Messinalı Gelin) kaleme aldı. 1802'de Schiller'e soyluluk unvanı verildi, böylece Friedrich von Schiller olarak adlandırılmaya hak kazandı. 1804'te *Wilhelm Tell*'i tamamlayarak, *Demetrius*'a başladı; ancak ağırlaşan hastalığı dolayısıyla bu eser bitiremeden 1805'te Weimar'da öldü.

BİLGE UĞURLAR, 1964'te İstanbul'da doğdu. 1982'de İstanbul Erkek Lisesi'ni, 1989'da Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Rudolf Borchardt'ın *Gece Yatsı*, Peter Handke'nin *Don Juan*, Heinrich von Kleist'in *Michael Kohlhaas*, Franz Grillparzer'in *Fakir Çalgıcı*, *Sendomir Manastırı* adlı yapıtlarını Türkis Noyan'la birlikte çevirdi.

TÜRKİS NOYAN, 1929'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Stephan Gerlach'ın *Gerlach Seyahatnamesi*, Tobias Heinzelmann'ın *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu 1908-1914* ve *Osmanlıda Bir Köle Brettenli Michael Bretten'in Anıları: 1585-1588*, çevirdiği yapıtlardan bazılarıdır.

Birinci kitap

Anlatacağım öykü birçoklarına inanılmaz gelecekte de, olayların büyük bir kısmına bizzat gözlerimle şahit oldum. Bu anlatacaklarım, belli bir siyasi vakadan haberdar olan az sayıdaki kişiye –o da eğer bu sayfalar yayımlandığında hâlâ hayattalarsa– memnun olacakları bir açıklama getirecektir; böyle bir anahtar olmasa bile, diğer okurlarca da insan aklının kandırılma ve yolunu şaşırma öyküsüne bir katkı olarak muhtemelen önemli bulunacaktır. Kötülüğün tasarlamaya ve uygulamaya kalkıştığı *amacın cüretkârlığı* ve bu amaca varmayı güvenceye almak için başvurduğu *araçların* tuhaflığı karşısında insan iki kere hayrete düşecektir. Kalemimi yalın ve güçlü bir hakikat duygusu yönlendirecektir; çünkü bu sayfalar dünyaya sunulduğunda ben artık hayatta olmayacağım ve bu anlattıklarımın dolayısıyla ne bir şey kazanacak ne de kaybedeceğim.

Kurland'a dönüş yolculuğumda, 17** yılının karnaval zamanı Prens von **'yi Venedik'te ziyaret etmiştim. Kendisiyle **'nin savaş hizmetinde tanışmıştık ve barışın kesintiye uğrattığı bir dostluğu burada tazeliyorduk. Ayrıca ben bu kentin ilgi çekici taraflarını görmek istediğimden, Prens de **'ye geri dönmek için senetleri beklediğinden, beni bu zamanı kendisiyle birlikte geçirmem

ve yola çıkışımı ertelemem konusunda kolayca ikna etti. Venedik'te kaldığımız süre boyunca birbirimizden ayrılmayacağımıza dair anlaştık, üstelik Prens bana "Mori"deki dairesinde kalmamı teklif etme nezaketini de gösterdi.

Prens burada kimliğini büyük bir dikkatle gizleyerek yaşıyordu, çünkü kendi hayatını yaşamak istiyordu, ayrıca kendisine tahsis edilen kısıtlı gelir kaynaklarıyla, soyluluk unvanının düzeyini ayakta tutması zaten imkânsızdı. Bütün maiyeti, ağızlarının sıklığına son derece güvendiği iki asilzadenin yanı sıra birkaç sadık hizmetkârdan ibaretti. Gösterişten kaçınması tutumluluktan ziyade yaradılışından kaynaklanıyordu. Eğlencelerden kaçınıyordu; daha otuz beşinde, bu şehvet yuvası kentin bütün cazibelerine karşı direnmişti. Cinsi latiflere şimdiye kadar ilgisiz kalmıştı. Mizacına, derin bir ciddiyet ve hayalperestliğe varan bir melankoli hâkimdi. Eğilimlerinde sakin ama aşırılığa kaçacak kadar ısrarlı, seçimlerinde yavaş ve çekingen-di; bağlılığı ise sıcak ve ebediydi. Gürültülü bir insan kalabalığının ortasında yalnız başına yürürdü; kendi hayal dünyasına kapanmış bir halde, çoğu zaman gerçek dünyada bir yabancı gibiydi. Hiç de zayıf biri olmamasına rağmen, başkalarının hüküm ve etkisi altında kalmaya onun kadar yatkın biri daha bulunamazdı. Onu bir kez kazandı mı, artık sarsılmaz ve güvenilir biri olurdu; farkına vardığı bir önyargıyı yenmek için büyük bir cesaret gösterir, bir başka önyargı içinse canını verebilirdi.

Hanedanının üçüncü sıradaki prensi olarak ülkenin başına geçme ihtimali yoktu. İçinde yükselme hırsı hiç uyanmamış, tutkuları başka tarafa yönelmişti. Bir başkasının iradesine bağımlı olmamanın memnuniyeti içinde, başkaları üzerinde hâkimiyet kurmaya da heves etmiyordu: Tüm dilekleri özel hayatının huzurlu özgürlüğü ve zeki bir çevrenin hazzı ile sınırlıydı. Çok okurdu, ama seçici davranmazdı; ihmal edilmiş olan eğitimi ve erken

yaşta girdiği savaş hizmetleri, aklının olgunlaşmasına fırsat vermemiştir. Sonradan edindiği bütün bilgiler ondaki kavram karmaşasını artırmaktan başka bir işe yaramadı, çünkü bunlar sağlam bir temele dayanmıyordu.

Prens Protestan'dı, bütün ailesi gibi, Protestanlığı doğuştandı, araştırıp inceleyerek edinilmemiştir, yaşamının bir döneminde dinine körü körüne bağlı biri olmuşsa da, üzerinde hiç araştırma yapmamıştır. Bildiğim kadarıyla, hiçbir zaman farmason olmadı.

Bir akşam, her zamanki gibi kendimizi tamamen gizleyen bir maske takıp kalabalığa karışmadan San Marco Meydanı'nda dolaşırken –saat geç olmaya başlamış ve kalabalık dağılmıştı– Prens maskeli birinin her yerde bizi izlediğini fark etti. Maskeli adam, bir Ermeni'ydi¹ ve tek başına yürüyordu. Adımlarımızı hızlandırdık ve yolumuzu birçok kez değiştirerek onu şaşırtmaya uğraştık ama boşuna, maskeli adam sürekli peşimizdeydi. “Burada bir aşk macerasına karışmadınız, değil mi?” dedi sonunda Prens bana dönerek, “Venedikli kocalar tehlikelidir,” diye ekledi. “Bir tek kadınla bile ilişkim yok,” diye cevap verdim. Prens, “Şurada oturalım ve Almanca konuşalım,” diyerek sözlerine devam etti. “Sanırım bizi birisiyle karıştırıyorlar.” Taştan bir bankın üzerine oturup maskeli adamın önümüzden geçip gitmesini bekledik. Fakat o doğrudan yanımıza geldi ve Prens'in hemen yanına oturdu. Prens saatini çıkarttı ve ayağa kalkarak bana doğru dönüp Fransızca yüksek sesle: “Saat dokuzu geçti. Hadi gelin. Bizi ‘Louvre’da beklediklerini unutmuşuz,” dedi. Bunu sırf maskeli adama izimizi kaybettirmek için söylemişti. “*Saat dokuz,*” diye tekrarladı maskeli aynı dilde, ağır ağır

1. Schiller, Venedik'te (San Lazzaro'da) manastırları bulunan Ermeni Katolik Mekitarist rahiplerin büründüğü siyah, yüzün büyük bir kısmını örten, başlıklı uzun cüppeyi kastediyor. (Y.N.)

vurgulayarak. “Kutlayın kendinizi, Prens.” (O arada ona gerçek adıyla hitap etmişti.) “*Saat tam dokuzda öldü.*” Bunları söyleyerek ayağa kalktı ve oradan uzaklaştı.

Şaşkın bir halde birbirimize bakakaldık. “Kim ölmüş?” dedi Prens uzun bir sessizlikten sonra. “Haydi peşinden gidelim,” dedim, “ve bir açıklama isteyelim.” San Marco Meydanı’nın her köşesini karış karış aradık; maskeli adamdan eser yoktu. Hoşnutsuz bir halde, kaldığımız otele döndük. Prens yol boyunca benimle tek bir kelime konuşmadı, yolun kenarından yalnız başına yürüdü, bana sonradan da itiraf ettiği üzere, içinde şiddetli bir çatışma yaşıyordu.

Eve vardığımızda, tekrar konuşmaya başladı. “Doğrusu bu çok gülünç,” dedi, “çılgının biri gelip iki kelimeyle insanın huzurunu kaçırabiliyor.” Birbirimize iyi geceler diledik; odama girer girmez, yazı tahtasına bu olayın geçtiği günü ve saati kaydettim. Günlerden perşembeydi.

Ertesi akşam Prens bana şöyle dedi: “Haydi San Marco Meydanı’nda bir gezinti yapalım ve bizim esrarengiz Ermeni’yi bulalım mı? Bu komedinin nereye varacağını merak ediyorum.” Önerisini kabul ettim. Saat on bire kadar meydanda vakit geçirdiysek de, Ermeni’yi hiçbir yerde göremedik. Aynı gezintiyi üst üste dört gece tekrarladık, yine de bir sonuç alamadık.

Altıncı akşam otelimizden çıkarken –gayri ihtiyari mi, yoksa bile bile mi olduğunu artık hatırlamıyorum– hizmetkârlara bizi arayan olursa nerede bulabileceğini bildirmek geldi aklıma. Prens tedbirliliğimi fark etti ve gülümseyen bir yüz ifadesiyle bu davranışımı övdü. San Marco Meydanı’na vardığımızda büyük bir izdiham yaşıyordu. Henüz otuz adım bile atmamışken, o Ermeni’yi fark ettim, hızlı adımlarla kalabalığın arasından kendine yol açmaya çalışıyor ve sanki gözleriyle birini arıyordu. Biz tam ona yetişmek üzereyken, Prens’in maiyetin-

den Baron von F** nefes nefese bize doğru koşup geldi ve Prens'e bir mektup getirdi. "Üzerinde siyah mühür var," dedi. "Acil olabileceğini düşündük." Bunu duyunca yıldırım çarpmışa döndüm. Prens bir sokak lambasına yaklaşıp okumaya başladı. "Kuzenim ölmüş," diye haykırdı. "Ne zaman?" diyerek telaşla sözünü kestim. Mektuba bir kez daha baktı. "Geçen perşembe. Akşam saat dokuzda."

O şaşkınlığı üstümüzden atamadan, Ermeni'yi aramızda bulduk. "Burada sizin kim olduğunuzu öğrendiler, saygıdeğer bayım," dedi Prens'e. "Derhal Mori'ye dönün. Karşınızda senato temsilcilerini bulacaksınız. Size sunulacak olan onuru kabul etmekte tereddüt etmeyin. Baron von F** senetlerinizin geldiğini size söylemeyi unuttu," diyerek kalabalığın arasına karıştı.

Hızla otelimize döndük. Her şey Ermeni'nin haber verdiği gibi oldu. Cumhuriyet'in üç asilzadesi, Prens'i selamlamak ve onu büyük bir törenle Meclis'e götürmek üzere hazır bekliyordu, orada kentlin yüksek soyluları tarafından karşılanacaktı. Prens bana uyanık kalıp onu beklememi kısa bir işaretle belli edecek vakti ancak buldu.

Prens gece saat on bire doğru döndü. Ciddi ve düşünceli bir halde odaya girdi, hizmetkârları gönderdikten sonra elimi tuttu. Bana dönerek Hamlet'in sözleriyle: "Kontum," dedi, "öyle şeyler vardır ki, yerde ve gökte, göremez felsefelerimiz onları rüyasında bile."¹

"Saygıdeğer bayım," diye cevap verdim, "büyük bir umut kazanmış olarak yatağa gireceğinizi unutmuş gibi görünüyorsunuz." (Ölen kişi, ülkenin başındaki ***'nin biricik oğlu, veliaht prensti. Yaşlı ve hasta hükümdarın, yerine geçecek bir oğul sahibi olma ümidi de yoktu. Bizim Prens'in amcası –keza onun da vârisi ve oğul olma

1. Sabahattin Eyüboğlu'nun *Hamlet* (Remzi Kitabevi, 1974, s. 21) çevirisinden alınmıştır. (Y.N.)

ihtimali yoktu– şimdi onunla taht arasındaki tek kişiydi. Bu durum ileride söz konusu olacağı için şimdiden bahsediyorum.)

“Bunu bana hatırlatmayın,” dedi Prens. “Eğer bir taç kazanmış olsaydım, şimdi bu ufak ayrıntıyı düşünmek yerine, yapacak çok daha fazla işim olurdu. Eğer Ermeni’nin bu olanları bilmesi bir rastlantı değilse...”

“Bu nasıl olabilir ki, Prens?” diyerek sözünü kestim.

“Bütün hükümdarlık umutlarımı bir rahip cüppesine ne değişirim.”

Ertesi akşam her zamankinden daha erken San Marco Meydanı’ndaydık. Birdenbire bastıran yağmur yüzünden, kâğıt oynanan bir kafeye girdik. Prens bir İspanyol’un sandalyesinin arkasında durup oyunu izlemeye başladı. Bense yan odaya geçmiş, gazete okumaya koyulmuştum. Bir süre sonra gürültüler duydum. Prens gelmeden önce sürekli kaybeden İspanyol, şimdi her elde kazanıyordu. Oyunun gidişatı göze batacak kadar değişmişti, talihinin dönmesiyle cesareti artan oyuncunun kasayı boşaltma tehlikesi vardı. Kasayı tutan Venedikli, Prens’e küstah bir tonda şansını döndürdüğünü ve masadan uzaklaşmasını söyledi. Prens onu soğuk bir bakışla süzerek olduğu yerde kaldı; Venedikli hakaretini Fransızca olarak tekrarlamasına rağmen Prens istifini bozmadı. Venedikli, Prens’in her iki dili de bilmediğini düşündü ve aşağılamayla dolu bir gülüşle diğerlerine dönüp, “Beyler, söyler misiniz, bu Balordo’ya¹ meramımı nasıl anlatmalıyım?” Bunları söyleyerek ayağa kalktı ve Prens’i kolundan tutmaya yeltendi; o anda Prens’in sabrı taşı ve Venedikli’yi güçlü elleriyle kavradığı gibi sert bir hareketle yere fırlattı. Bütün mekân hareketlendi. Gürültü üzerine ben

1. Commedia dell’Arte tiplerinden biri; ahmak, kalın kafalı, anlayışsız anlamında. (Y.N.)

de içeriye daldım, gayri ihtiyari Prens'e adıyla seslendim. "Kendinizi kollayın, Prens," diye düşüncesizce sözlerime devam ettim, "şu anda Venedik'teyiz." Prens'in adı duyulunca herkesin sesi soluğu kesildi, derken mırıldanmalar başladı ve durum bana biraz tehlikeli göründü. Orada bulunan tüm İtalyanlar kalabalık bir grup oluşturarak yan tarafa dizildiler. Herkes bir bir salonu terk etti, sonunda İspanyol ve birkaç Fransız'la baş başa kaldık. "Saygıdeğer bayım, kenti hemen terk etmezseniz, işiniz bitik," dedi İspanyol. "Bu kadar sert davrandığınız Venedikli zengin ve nüfuzlu biridir, sizi öbür dünyaya göndermesi ona sadece elli duka altınına mal olur." İspanyol, Prens'in güvenliği için nöbetçi çağırmayı ve eve kadar bizzat bize eşlik etmeyi teklif etti. Aynı teklifi Fransızlar da yaptılar. Biz hâlâ durmuş ne yapacağımızı düşünürken, kapı açıldı ve Devlet Engizisyonu'ndan birkaç görevli içeriye girdi. Bize gösterdikleri hükümet emrine göre kendilerini derhal takip etmemiz gerekiyordu. Çok sayıda muhafız eşliğinde bizi kanala kadar götürdüler. Burada bizi bekleyen gondola binmek zorundaydık. İnmeden önce gözlerimizi bağladılar. Bizi büyük bir taş merdivenden yukarıya çıkarttıktan sonra, uzun ve dolambaçlı bir dehlizden geçirdiler, ayaklarımızın altında yankılanan seslerden çıkarttığım kadarıyla aşağısı mahzendi. Sonunda bir başka merdivene ulaştık, yirmi altı basamakla aşağıya indik. Merdivenler bir salona açıldı, burada gözlerimizdeki bağları çözdüler. Kendimizi bir grup vakur, yaşlı adamın ortasında bulduk, hepsi siyahlar giymişti, salonun her tarafı siyah örtülerle kaplanmış ve çok az aydınlatılmıştı. Toplananların hepsi de ölüm sessizliği içindeydi, bu da dehşet verici bir etki yaratıyordu. Engizisyon'un başı olduğunu tahmin ettiğim bu ihtiyarlardan biri, Prens'e doğru yaklaştı ve Venedikli oraya getirilirken, yüzünde ciddi bir ifadeyle sordu:

“Bu adamı size kafede hakaret eden kişi olarak teşhis ediyor musunuz?”

“Evet,” diye cevapladı Prens.

Bunun üzerine tutukluya döndü: “Bu şahıs sizin bu akşam öldürtmek istediğiniz kişi mi?”

Tutuklu, “Evet,” cevabı verdi.

Ansızın halka aralandı ve dehşet içinde Venedikli'nin başının gövdesinden ayrıldığını gördük. “Bu tarziye sizi tatmin etti mi?” diye sordu Engizisyoncu. Prens muhafızlarının kollarında baygın yatıyordu. “Şimdi gidin,” diye korkunç bir sesle, bana doğru dönerek, sözlerine devam etti. “Ve bundan böyle Venedik'teki adalet konusunda bu kadar acele hüküm vermeyin.”

Adaletin elini hızla harekete geçirip bizi kesin bir ölümden çekip kurtaran gizli dostun kim olduğunu öğrenemedik. Dehşetten kasılmış bir halde otelimize döndük. Vakit gece yarısını geçmişti. Oda hizmetkârı von Z** bizi sabırsızca merdivende bekliyordu.

“Birini yolladığınız ne iyi oldu!” dedi Prens'e, bir yandan da bize ışık tutuyordu. “Baron von F**'nin San Marco Meydanı'ndan getirdiği haber dolayısıyla hayatınızdan endişe etmiştik.”

“Ben mi yollamışım? Ne zaman? Bundan hiç haberim yok.”

“Bu akşam saat sekizden sonra. Bugün eve daha geç gelebileceğinizi ve merak etmememizi söylemişsiniz.”

O anda Prens bana baktı. “Acaba benden habersiz siz mi böyle tedbirli davrandınız?”

Benim hiçbir şeyden haberim yoktu.

“Mutlaka böyle olmuştur, Prens cenapları,” dedi oda hizmetkârı, “inandırıcı olması için gönderdiğiniz saatiniz işte burada.” Prens saatinin bulunduğu cebine elini attı. Saat gerçekten de yerinde yoktu. Prens saatini tanıdı ve, “Bunu kim getirdi?” diye sordu dehşetle.

“Maskeli, tanımadığımız bir adam, Ermeni kıyafetine bürünmüş, zaten hemen uzaklaştı.”

Durup birbirimize baktık. “Buna ne diyorsunuz?” dedi sonunda Prens, uzun bir suskunluktan sonra. “Demek ki Venedik’te bana gizlice gözcülük eden biri var.”

O gecenin dehşet verici olayları yüzünden Prens’in ateşi yükselmişti, sekiz gün boyunca odasından çıkmadı. Bu zaman süresince otelimiz, Prens’in ortaya çıkan konumunun yarattığı çekimle yerli ve yabancı birçok ziyaretçinin akınına uğradı. Herkes ona hizmet etmek için birbiriyle yarışıyor, kendince onun gözüne girmeye çalışıyordu. Engizisyon’da geçen olaydan artık söz edilmiyordu. ** Sarayı Prens’in yola çıkışını daha da ertelemek istediğinden, Venedik’teki bazı sarraflar ona bol miktarda ödeme yapmak üzere talimat aldılar. Böylece Prens, istemeyerek de olsa, İtalya’da kalış süresini uzatmak zorunda kalmıştı ve ben de onun ricası üzerine yola çıkışımı ertelemeye karar verdim.

Prens odasından dışarı çıkacak kadar iyileşir iyileşmez, doktor kendisine hava değişikliği için Brenta Nehri’nde dolaşmasını önerdi. Hava açıldı ve öneri kabul edildi. Tam biz gondola binmek üzereyken Prens, içinde önemli evrakların bulunduğu küçük kasanın anahtarının yanında olmadığını fark etti. Derhal aramak için geriye döndük. Prens kasayı evvelki gün kilitlediğinden kesinlikle emindi ve o zamandan beri odasından çıkmamıştı. Fakat tüm aramalar boşunaydı, daha fazla zaman kaybetmemek için aramayı bıraktık. Kimseden kuşku duymayacak kadar yüksek ruhlu olan Prens, anahtarın kaybolduğu sonucuna vararak artık bu konudan söz etmememizi rica etti.

Gezi çok keyifli geçiyordu. Nehrin her kıvrılışında ihtişamın ve güzelliğin daha da arttığı pitoresk bir manzara –şubatın ortasında adeta bir mayıs günü gibi açık bir gökyüzü– Brenta’nın her iki kıyısını da bezeyen sayı-

sız göz alıcı bahçe ve zarif köy evi, arkamızda ise suyun içinden yükselen yüzlerce kulesi ve gemi direkleriyle muhteşem Venedik, işte bütün bunlar bize dünyanın en şahane seyirliğini sunmaktaydı. Kendimizi tamamen bu güzel doğanın büyüüne kaptırdık, keyfimiz son derece yerindeydi, Prens bile ciddiyetini üzerinden atmış, neşeli şakalar yapmakta bizimle yarışlıyordu. Şehirden birkaç İtalyan mili uzakta karaya çıktığımızda, karşıdan neşeli bir müzik sesi duyuluyordu. Müzik sesi, o sırada yıllık panayırın düzenlendiği küçük bir köyden geliyordu; burası her kesimden insan kalabalığıyla doluydu. Genç kız ve erkeklerden oluşan bir kumpanya, tiyatro kostümleri içinde pantomim yaparak bizi karşıladı. Yaratıcı bir gösteriydi, hafiflik ve zarafet hareketlere ruh veriyordu. Dansın finali yapılırken, kraliçeyi canlandıran başdansçı birdenbire sanki görünmez bir kol tarafından yakalanmış gibi durdu. Onunla birlikte hepsi hareketsiz kaldı. Müzik sustu. Topluluktaki herkesin soluğu kesilmiş gibiydi, dansçı kız gözünü yere dikmiş, sanki donmuş gibi orada öylece duruyordu. Birden büyük bir coşku içinde havaya sıçradı, gözlerinde çılgin bir ifadeyle etrafına bakındı. “Aramızda bir kral var,” diye haykırdı, başından tacı çıkartıp Prens’in ayaklarının dibine koydu. Orada bulunan herkes bakışlarını Prens’e yöneltti; oyuncu kızın coşku dolu ciddiyeti öylesine aldattı ki, uzun süre kimse bu farsın bir anlamı olup olmadığı hakkında karar veremedi. Herkesin topluca el çırparak alkış tutması bu sessizliğe bir son verdi. Gözlerimi Prens’e çevirdim. Hayli şaşırdığımı ve izleyicilerin meraklı bakışlarından kurtulmaya çalıştığımı fark ettim. Bu çocuklara para atıp aceleyle kalabalığın arasından sıyrılmaya çalıştı.

Birkaç adım atmıştık ki, yaşı ilerlemiş çıplak ayaklı bir keşiş halkın arasından kendine yer açarak Prens’in yolunu kesti. “Bayım,” dedi keşiş, “Meryem Ana’yı zen-

ginliğinden nasiplendir, onun dualarına ihtiyacın olacak.” Bunları öyle bir ses tonuyla söyledi ki, ne yapacağımızı bilemez bir halde kalakaldık. O ise kalabalıkla sürüklenerek bizden uzaklaştı.

Bu arada grubumuz kalabalıklaşmıştı. Prens’in daha önce Nice’te tanıştığı bir İngiliz lordu, Livornolu birkaç tüccar, bir Alman piskoposluk müşaviri, birkaç kadınla birlikte bir Fransız *abbé*¹ ve bir Rus subay bize eşlik ediyorlardı. Rus subayın fizyonomisinde bizim dikkatimizi üzerine çeken müthiş yadırgatıcı bir şey vardı. Hayatım boyunca *bir* insan yüzünde bu kadar çok *çizgi* ile bu denli *karakter* yoksunluğunu, böylesine çekici bir iyiniyet ile bu kadar itici bir donukluğu bir arada hiç görmemiştim. Sanki tüm tutkular bu yüze kazanmış ve sonra çekip gitmişti. Geriye bir tek, tam bir insan sarrafının sessiz ve delip geçen bakışları kalmıştı, o kadar ki göz göze geldiği herkesi ürkütüyordu. Bu tuhaf adam bizi uzaktan izliyordu, görünüşe bakılırsa o sırada olan her şeye katılmasa da ilgi gösteriyordu.

Piyango çekilen bir satış kulübesinin önünde durduk. Kadınlar para koydular, biz de onlar gibi yaptık; Prens de çekilişe katıldı ve bir enfiye kutusu kazandı. Kapağını açtığında, beti benzi atmış bir halde irkildiğini fark ettim. Anahtar içindeydi.

“Bu ne demek oluyor?” dedi Prens bana, bir an baş başa kaldığımızda. “Üstün bir kuvvet beni izliyor. Her şeyi bilen bir güç çevremde dolaşüyor. Kendisinden kaçmadığım görünmez bir varlık attığım her adımı gözetliyor. Ermeni’yi mutlaka arayıp bulmalı ve ondan aydınlatıcı bilgi edinmeliyim.”

Güneş batmak üzereyken, akşam yemeğinin sunul-

1. (Fr.) Hiçbir tarikata mensup olmayan Fransız Katolik papaz. (Y.N.)

duđu sefa köşüne vardık. Prens'in adının duyulmasıyla, bize eşlik edenlerin sayısı on altı kişiye çıkmıştı. Daha önce bahsedilenlerin dışında, Roma'dan bir virtüöz, birkaç İsviçreli ve üzerinde üniforma taşıyan, kendini yüzbaşı olarak tanıtan Palermolu bir serüvenci¹ de bize katılmışlardı. Bütün akşamı burada geçirip eve dönüş yolunda meşalelerin yakılmasına karar verildi. Masadaki sohbet hararetiydi; Prens anahtarla ilgili olayı anlatırken kendini alamadı, bu herkeste büyük bir hayret uyardı. Bu konu üzerinde kıyasıya tartışıldı. Gruptakilerin çoğu, fazla üzerinde durmadan, bu sihir sanatlarının aslında bir gözbağcılıktan ibaret olduğunu ileri sürüyorlardı; çok şarap içmiş olan *abbé* bütün ruhlar âlemine meydan okuyor; İngiliz, Tanrı'yla alay ediyor; müzisyen şeytana haç çıkartıyordu. Prens'in de aralarında olduğu çok az kişi ise, insanın bu konularda yargıda bulunmaktan sakınması gerektiği fikrindeydi; o sırada kadınlarla sohbet etmekte olan Rus subay ise, bütün bu konuşmaları umursamıyor gibiydi. Tartışmanın hararetinde Sicilyalı'nın dışarıya çıktığı fark edilmemişti. Yarım saat kadar geçtikten sonra, bir paltoya bürünmüş halde tekrar geriye geldi, Fransız'ın sandalyesinin arkasında durdu. "Biraz önce büyük bir cesaret göstererek bütün ruhlarla boy ölçüşebileceğinizi söylediniz, bunu *biri* ile denemeye ne dersiniz?"

"Kabul!" dedi *abbé*, "Eğer siz onlardan birini karşıma çıkarma işini üstlenmeye hazırsanız."

"Bunu yapacağım," diye cevapladı Sicilyalı (bize doğru dönerek), "bu baylar ve bayanlar bizi yalnız bırakır bırakmaz."

"Nedenmiş o?" diye bağırdı İngiliz. "Yürekli bir hayalet neşeli bir topluluktan korkmaz."

1. Schiller kâh İspanyol, kâh Prusyalı subay olarak kendisini tanıtan, büyücü ve okült ustası Palermolu Cagliostro'ya gönderme yapıyor. (Y.N.)

“Bunun nasıl sonuçlanacağına dair bir güvence veremem,” dedi Sicilyalı.

“Aman Tanrım! Olamaz!” diye kadınlar masada bağrışarak korkuyla sandalyelerinden fırladılar.

“Hayaletiniz gelsin bakalım,” dedi *abbé* diklenerek, “ama burada keskin kılıçların olduğu konusunda onu önceden uyarın.” (Bu arada konukların birinden kılıcını vermesini rica etti.)

“Siz nasıl isterseniz öyle davranın,” diye soğuk bir cevap verdi Sicilyalı, “tabii daha sonra hâlâ buna hevesiniz kalırsa.” Burada Prens’e doğru döndü. “Saygıdeğer bayım,” dedi, “Anahtarınızın bir yabancıya eline geçtiğini iddia ediyorsunuz. Acaba kim olduğunu tahmin edebiliyor musunuz?”

“Hayır.”

“Kuşkulandığınız hiç kimse yok mu?”

“Doğrusu düşündüğüm biri vardı...”

“Eğer karşınızda görseydiniz, o kişiyi tanır mıydınız?”

“Hiç kuşkusuz.”

O anda Sicilyalı paltosunu açtı ve altından bir ayna çıkartıp Prens’in gözünün önüne tuttu.

“Bu mu?”

Prens dehşetle geriledi.

“Ne gördünüz?” diye sordum.

“Ermeni’yi.”

Sicilyalı aynayı tekrar paltosunun altına gizledi. “Gördüğünüz, düşündüğünüz kişi miydi?” diye topluluk-takiler Prens’e sordular.

“Ta kendisi.”

O anda herkesin suratı değişti, gülmeyi kestiler. Tüm gözler merak içinde Sicilyalı’ya takılı kaldı.

“Mösyö l’Abbé, iş ciddileşiyor,” dedi İngiliz, “yerinizde olsam, geri çekilmeyi hesaba katardım.”

“Herifin içine şeytan kaçmış,” diye bağırıldı Fransız ve

evden fırladı gitti, kadınlar çıgkılar atarak salonu terk ettiler, virtüöz de onların peşinden; Alman piskoposluk müşaviri bir koltukta horluyor, Rus ise her zamanki gibi aldırışsızca oturmaya devam ediyordu.

“Belki de büyük konuşanlarla alay etmek istediniz,” diyerek tekrar söze başladı Prens, herkes dışarı çıktıktan sonra, “Yoksa bize verdiğiniz sözü yerine getirmeye niyetli misiniz?” dedi.

“Haklısınız,” dedi Sicilyalı. “*Abbé* ile konuşurken ciddi değildim, o ödleğın sözüme güvenmeyeceğini gayet iyi bildiğimden ona böyle bir teklifte bulundum. Ama aslında mesele şakaya gelmeyecek kadar ciddi.”

“O halde meseleye hâkim olduğunuzu kabul ediyorsunuz?”

Büyücü uzun bir süre sustu, Prens’i dikkatle süzüyor gibiydi.

“Evet,” diye cevap verdi sonunda.

Prens’in merakı çoktan son haddine varmıştı. Ruhlar âlemiyle ilişkiye girmek, en büyük hayalimdi; Ermeni’nin o ilk görüldüğü andan itibaren, az çok olgunlaşmış aklının uzun zamandır kendinden uzakta tuttuğu tüm fikirler yeniden hortladı. Sicilyalı ile bir kenara çekildi, onunla hararetili hararetili konuştuğunu duyuyordum.

“Şu anda karşınızdaki adam,” diye devam etti Prens, “bu önemli konunun açıklığa kavuşturulması için sabırsızlıktan yanıp tutuşmakta. Burada, benim kuşkumu giderecek ve gözlerimin önündeki perdeyi kaldıracak olan kişileri benim velinimetim, benim en yakın dostum olarak kucaklayacağım. Benim için böyle büyük bir hizmette bulunmayı ister misiniz?”

“Benden ne talep ediyorsunuz?” dedi büyücu düşünceli bir tavırla.

“Şimdilik sanatınızla ilgili bir örnek yeter. Bana bir hayalet gösterin.”

Hayaletgören

FRIEDRICH SCHILLER

“Kutlayın kendinizi, Prens, saat tam dokuzda o öldü.”

Hayaletgören, romantik ve gotik düşünce geleneği üzerinde önemli etkileri olan Alman oyun yazarı ve şair Friedrich Schiller'in tek roman denemesidir. Schiller'in okültizm, spiritizma ve ruh çağırma motifleriyle dönemin komplo teorilerini ustalıklı harmanladığı *Hayaletgören*, Venedik'te bir Alman prensinin başından geçen çetrefil bir maceraya odaklanır. Ciddi, içine kapanık ve melankolik biri olan prens, kimsenin kendisini tanımadığı Venedik'te sessiz sedasız bir yaşam sürmektedir. Oysa Venedik baştan çıkarıcı zevklerin, karanlık arzuların şehridir.

1787-1789 arası *Die Thalia* dergisinde bölüm bölüm yayımlandığında büyük ilgiyle karşılaşılan *Hayaletgören*, bir roman fragmanı. Schiller'in *Hayaletgören*'de işlediği motifler sonraları E.T.A. Hoffmann'dan Thomas Mann'a uzanan bir yelpazede sıklıkla yeniden edebiyat sahnesine taşındı, kullandığı anlatım teknikleri ise Edgar Allan Poe, H.P. Lovecraft ve Clark Ashton Smith gibi isimler tarafından benimsendi.

ISBN 978-975-07-1367-5

9 789750 713675